

LIETUVOS RESPUBLIKOS
PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS
ĮSTATYMO NR. IX-1675 2, 4, 7, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 25 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO
PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XV-54 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Programa), numatyta tobulinti piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams sistemą – skatinti paramos gavėjų integraciją į darbo rinką, sukurti palankesnes sąlygas gauti paramą pažeidžiamoms gyventojų grupėms, kelti turimo turto vertės normatyvą (Programos 137, 139 ir 140 punktai). Siekiant įgyvendinti Programos nuostatas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 151 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ patvirtinto Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano (toliau – Planas) 2.1.9 papunktyje nurodytas veiksmas – „Parengti ir priimti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo būtų skatinama paramos gavėjų motyvacija įsidarbinti ir išlikti aktyvioje darbo rinkoje, sudarytos palankesnės sąlygos gauti paramą vienišioms tėvams, vaikams (asmenims) su negalia, taip pat peržiūrėti turto vertinimo kriterijai“.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane „Naujos kartos Lietuva“, patvirtintame 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2024 m. spalio 2 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu (toliau – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas), numatyta reforma „Garantuota minimalių pajamų apsauga“, kurios tikslas – didinti pažeidžiamiausių grupių socialinę gerovę ir sumažinti skurdą. Įgyvendinant vieną iš reformos priemonių – minimalių pajamų sistemos studija ir susijusių teisės aktų pakeitimai, 2022 m. parengta Minimalių pajamų adekvatumo studijos ataskaita ([Projekto „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studija“ pristatymas - Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija](#)), kurioje kompleksiskai įvertinta minimalių pajamų sistema Lietuvoje, identifikuotos jos tobulinimo kryptys, siekiant sumažinti skurdą ir užtikrinti efektyvesnį lėšų panaudojimą. Minimalių pajamų adekvatumo studijos ataskaitos 6.1. dalyje pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos srityje, kuriomis siekiama didinti piniginės socialinės paramos gavėjų aprėptį, mažinti skurdo ir pajamų nelygybę.

Atsižvelgiant į tai, parengtas Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos pasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 2, 4, 7, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo *tikslas* – didinti piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams prieinamumą ir adekvatumą, paskatas integruotis į darbo rinką.

Įstatymo projekto uždaviniai:

1) palengvinti piniginės socialinės paramos gavimo sąlygas dirbantiems asmenims bei tobulinti papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus skyrimą skatinant asmenų motyvaciją įsidarbinti ir išlikti darbo rinkoje;

2) sudaryti palankesnes piniginės socialinės paramos gavimo sąlygas tėvams vieniems auginantiems vaikus ir vaikams (asmenims) su negalia;

3) tobulinti nuostatas, susijusias su turto vertinimu skiriant piniginę socialinę paramą, peržiūrint turto vertinimo kriterijus;

4) keisti piniginės socialinės paramos finansavimo koncepciją bei piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotų lėšų perskirstymo tvarką;

5) didinti piniginės socialinės paramos gavėjų prieinamumą dalyvauti savivaldybių administracijų parengtose užimtumo didinimo programose;

6) suderinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatas su kitais Lietuvos Respublikos įstatymais bei užtikrinti šio įstatymo suderinamumą su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais.

Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, aiškumo ir sklandaus Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo taikymo praktikoje, Įstatymo projektu siūloma suderinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatas su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo, Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo, Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimais bei užtikrinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo suderinamumą su 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva ([ES](#)) [2024/1275](#) dėl pastatų energinio naudingumo (toliau – Direktyva 2024/1275).

Įstatymo projektas yra 2026–2028 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto lydimasis teisės aktas, todėl Lietuvos Respublikos Seime numatoma Įstatymo projektą svarstyti kartu su šioje pastraipoje nurodyto įstatymo projektu.

Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, skurdo rizikos lygis 2024 m. (rodantis 2023 m. pajamų situaciją) šalyje sudarė 21,5 proc. ir, palyginti su 2023 m., didėjo 0,9 procentinio punkto. Daugelio atskirų tikslinių grupių, kurios dažniausiai susiduria su skurdu ar socialine atskirtimi, skurdo rizikos lygis 2024 m., lyginant su 2023 m., padidėjo. Vaikų iki 18 metų amžiaus skurdo rizikos lygis, palyginti su ankstesniais metais, padidėjo 2 procentiniais punktais ir 2024 m. sudarė 19 proc., 18–64 metų amžiaus asmenų – padidėjo 0,7 procentinio punkto ir sudarė 17,3 proc. Namų ūkiuose su vaikais skurdo rizikos lygis 2024 m. buvo 16,9 proc. ir, palyginti su 2023 m., padidėjo 1,2 procentinio punkto, vienišų tėvų namų ūkių skurdo lygis padidėjo 2,5 procentinio punkto ir 2024 metais sudarė 31,6 proc. Namų ūkiuose be vaikų skurdo rizikos lygis per metus padidėjo 0,5 procentinio punkto ir 2024 m. sudarė 25,3 proc. Tarp dirbančių asmenų žemiau skurdo rizikos ribos buvo 8,3 proc., tarp bedarbių – 59,5 proc. Dirbančių asmenų skurdo rizikos lygis, palyginti su 2023 m., padidėjo 0,4 procentinio punkto, bedarbių asmenų – išliko toks pat.

Naudojantis Europos Sąjungos mokesčių–išmokų mikrosimuliaciniu modeliu Euromod, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atliko kontrafaktinį poveikio vertinimą 2026 m. Remiantis vertinimo rezultatais, lyginant galiojančio Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatas su siūlomais pakeitimais, prognozuojama, kad skurdo spąstai sumažės visiems šeimos ūkiams (nuo 0,4 iki 1,1 p. p.). Didžiausią poveikį patirtų dviejų suaugusių su vaikais šeimos (nuo 1,06 iki 1,1 p. p.).

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Piniginės paramos grupės vadovė Svetlana Kulpina (tel. +370 620 62 415, el. p. Svetlana.Kulpina@socmin.lt) ir vyresnioji patarėja Kristina Tumienė (tel. +370 637 49 672, el. p. Kristina.Tumiene@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

1. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant asmenys turi teisę į piniginę socialinę paramą, viena jų – vyresni kaip 18 metų asmenys dirba ir per laikotarpį, už kurį pajamos apskaičiuojamos, dirbo ne mažiau kaip du trečdalius maksimalios darbo laiko trukmės ir jiems darbo užmokesčio apskaičiuojama ne mažiau už minimaliąją mėnesinę algą arba minimalųjį valandinį atlygį proporcingai dirbtam laikui arba atliktam darbui, taip pat savarankiškai dirbantys asmenys, kurie per laikotarpį, už kurį pajamos apskaičiuojamos, iš vykdomos veiklos gauna ne mažesnes kaip minimalioji mėnesinė alga vidutinės pajamos per mėnesį. Asmenims, neatitinkantiems nustatyto reikalavimo, piniginė socialinė parama teikiama, jei jie atitinka kt. sąlygas, pavyzdžiui, ieško darbo registruodamiesi Užimtumo tarnyboje

prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Užimtumo tarnyba).

Reikalavimas dirbti nustatytą darbo laiko trukmę (ne mažiau kaip du trečdalius maksimalios darbo laiko trukmės), nustatant teisę į piniginę socialinę paramą, riboja piniginės socialinės paramos prieinamumą. Pažymėtina ir tai, vadovaujantis Darbo kodeksu, darbuotojo darbo užmokestis per mėnesį negali būti mažesnis už Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą minimaliąją mėnesinę algą ar minimalųjį valandinį atlygį, darbdavys už darbuotojus, kurių atlyginimas nesiekia minimalaus darbo užmokesčio, socialinio draudimo įmokas privalo mokėti nuo ne mažesnių pajamų nei minimalus darbo užmokestis.

Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 3 straipsnio 5 punkte įtvirtintu įgalinimo principu, teikiant piniginę socialinę paramą, siekiama sudaryti sąlygas, mažinančias ilgalaikę priklausomybę nuo socialinės paramos sistemos. Minėto reikalavimo atsisakymas leistų asmenims greičiau įsiliesti į darbo rinką ir būtų sudarytos palankesnės nepasiturinčių gyventojų užimtumo galimybių didinimo sąlygos.

Skiriant piniginę socialinę paramą, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1 punktu, į gaunamas pajamas įskaitomos pagal darbo sutartį arba darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu gautos pajamos, įskaitant dienpinigius, butpinigius, maistpinigius ir kitas pajamas (išskyrus asmenų iki 18 metų pajamas ir pajamas, gautas už darbą apygardų, savivaldybių rinkimų komisijose, apylinkių rinkimų komisijose, savivaldybių referendumo komisijose, apylinkių referendumo komisijose), t. y. įskaitomos ir kompensacinio pobūdžio išmokos, kuriomis padengiamos darbuotojų papildomos su darbo santykiais susijusios išlaidos (pvz., dėl laikino darbo vietos pakeitimo ar komandiruotės).

2. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, bent vienam iš bendrai gyvenančių asmenų arba vienam gyvenančiam asmeniui įsidarbinus, papildomai skiriama socialinė pašalpa, jei asmenys atitinka šias pagrindines sąlygas: prieš įsidarbinimą asmuo turi būti registruotas Užimtumo tarnyboje ar kitos valstybės valstybinėje įdarbinimo tarnyboje ne trumpiau kaip 6 mėnesius; dirbant darbo užmokesčio turi būti apskaičiuojama ne mažiau už minimaliąją mėnesinę algą arba minimalųjį valandinį atlygį proporcingai dirbtam laikui arba atliktam darbui; socialinė pašalpa turėjo būti mokama bent vieną mėnesį per paskutinius 3 mėnesius iki įsidarbinimo. Papildomai skiriamos socialinės pašalpos dydis diferencijuojamas priklausomai nuo mokėjimo trukmės: pirmą-trečią mėnesį – 100 procentų, ketvirtą-šeštą mėnesį – 80 procentų, septintą-dvyliktą mėnesį – 50 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 6 mėnesius iki įsidarbinimo, vidutinio dydžio.

Papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus tikslas – didinti socialinės pašalpos gavėjų motyvą įsidarbinti, tačiau priemonės taikymo mastą / prieinamumą riboja reikalavimas būti registruotam Užimtumo tarnyboje ne trumpiau kaip 6 mėnesius tiems asmenims, kuriems registruotis Užimtumo tarnyboje, siekiant gauti piniginę socialinę paramą, neprivaloma (pavyzdžiui, auginantys vaiką iki 3 metų, slaugantiems ar prižiūrintiems asmenis su negalia).

Siekiant skatinti socialinės pašalpos gavėjus įsidarbinti ir išlikti darbo rinkoje, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas tobulintinas, sudarant palankesnes sąlygas gauti papildomai skiriamą socialinę pašalpą įsidarbinus. Paramos gavėjų skatinimas, taikant įvairias integracines priemones, sudaro sąlygas neprarasti darbinių įgūdžių ir motyvą įsidarbinti.

3. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi, auginantys vaikus iki 18 metų nesusituokę asmenys ar teismo sprendimu gyvenantys skyrium sutuoktiniai arba bendrai gyvenantys asmenys, auginantys vaikus iš ankstesnio bendro gyvenimo ir atitinkantys minėto įstatymo reikalavimus, teisę į piniginę socialinę paramą turi, kai yra sudaryta teismo patvirtinta sutartis dėl vaik(-ų), kuriam (-iems) yra pripažinta tėvystė, materialinio išlaikymo arba teismas yra priteisęs išlaikymą, taip pat tėvystės nustatymo, vaiko išlaikymo priteisimo bylos nagrinėjimo teisme ir prašymo dėl išmokų, mokamų pagal Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymą, mokėjimo laikotarpį.

Tuo atveju, kai vaiko tėvystės ir (ar) išlaikymo klausimas neišspręstas, vadovaujantis šio įstatymo 8 straipsnio 3 dalimi, socialinė pašalpa skiriama tik vaikui, o būsto šildymo išlaidų,

geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos (toliau – kompensacijos) neskiriamos. Ši sąlyga netaikoma, kai asmenys augina vaiką, kuris gimė po nusikalstamos veikos (kaip jos pasekmė) – šie asmenys turi teisę gauti ir socialinę pašalpą, ir kompensacijas.

Siekiant užtikrinti, kad asmenims parama būtų teikiama tada, kai jos labiausiai reikia, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 3 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad savivaldybės administracija, patikrinus šeimos gyvenimo sąlygas, t. y. įvertinus realią šeimos situaciją, turi teisę asmenims, kurie nėra sudarę teismo patvirtintos sutarties dėl vaiko materialinio išlaikymo arba dėl išlaikymo ir (ar) tėvystės nustatymo nesikreipę į teismą, arba dėl išlaikymo ir (ar) tėvystės nustatymo kreipėsi į teismą, bet tėvystė nebuvo nustatyta ir (ar) išlaikymas nebuvo priteistas arba pareiškimas paliktas nenagrinėtas, tiek socialinę pašalpą, tiek ir kompensacijas skirti išimties tvarka.

Kadangi pagal namų ūkio sudėtį atsidurti skurde dažniausiai rizikuoja asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, kuriuos sudarė vienas suaugęs asmuo ir išlaikomi vaikai (2024 m. vienišų tėvų su vienu ar daugiau vaikų skurdo rizikos lygis siekė 31,6 procento), siekiant užtikrinti pažeidžiamų visuomenės grupių teisę į paramą bei didinti piniginės socialinės paramos prieinamumą vienišiams tėvams, auginantiems vaikus, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas tobulintinas, sudarant palankesnes piniginės socialinės paramos gavimo sąlygas šeimoms, kai tėvai vieni augina vaikus, taip pat sudarant sąlygas gauti minėtą paramą ir mediacijos dėl tėvystės nustatymo ir (ar) išlaikymo priteisimo laikotarpiu.

4. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punktu, skiriant piniginę socialinę paramą, šalpos išmokos, įskaitant šalpos negalios pensiją, mokamą vaikams, kuriems nustatytas sunkus, vidutinis ar lengvas neįgalumo lygis, ir asmenims, pripažintiems netekusiais 45 procentų ir daugiau dalyvumo iki dienos (įskaitytinai), kurią jiems sukanka 24 metai, t. y. tiems, kuriems, sukakus 18 metų, nustatomas dalyvumo lygis ir toliau tęsiamas šalpos negalios pensijos mokėjimas, įskaitomos į visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamas pajamas.

Įvertinus tai, kad pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą, skiriant papildomą išmoką vaikui vaikams su negalia, pajamos nevertinamos, siekiant teisės aktų reguliavimo sistemiškumo, tikslinga suvienodinti sąlygas ir nustatyti, kad, skiriant piniginę socialinę paramą nepasiturinčioms šeimoms, kurios augina vaikus su negalia, šalpos negalios pensija, mokama vaikams su negalia, būtų neįskaitoma į šeimos gaunamas pajamas. Šalpos negalios pensijos įskaitymas į pajamas mažina paskirtos piniginės socialinės paramos dydį, taip pat gali turėti įtakos nustatant teisę į piniginę socialinę paramą, t. y. šeima, auginanti vaiką su negalia, gali prarasti teisę į piniginę socialinę paramą, nes bendros šeimos pajamos (įskaičius šalpos negalios pensiją, mokamą vaikui dėl jo negalios) viršija nustatytą valstybės remiamų pajamų dydį, taikomą teisei į socialinę pašalpą nustatyti.

5. Nustatant teisę į piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams (socialinę pašalpą, kompensacijas), vertinama turimo turto visuma: nekilnojamasis turtas (statiniai, žemė), kilnojamas turtas (transporto priemonės, žemės ūkio technika), finansinis ir kitas vertingas turtas (piniginės lėšos, vertybiniai popieriai ir pan.). Bendras turto vertės normatyvas bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui apskaičiuojamas sudedant nekilnojamojo turto vertės normatyvą, kilnojamojo turto, vertybinių popierių ir pajų vertės normatyvą, piniginių lėšų normatyvą. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 16 straipsnio 5 dalimi, piniginių lėšų normatyvas, kuris yra turto, taikytino bendro turto vertės normatyvui apskaičiuoti, sudedamoji dalis, bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui apskaičiuojamas sudedant 15 valstybės remiamų pajamų dydžių (2025 m. – 3 315 Eur) vienam, vyresniam kaip 18 metų, bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui, 10 valstybės remiamų pajamų dydžių (2025 m. – 2 210 Eur) kiekvienam kitam, vyresniam kaip 18 metų, bendrai gyvenančiam asmeniui ir 5 valstybės remiamų pajamų dydžius (2025 m. – 1 105 Eur) kiekvienam vaikui (įvaikiui) iki 18 metų. Vadovaujantis šio įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 7 punktu, savivaldybių administracijoms suteikta savivaldybės tarybos patvirtintame tvarkos apraše nustatytų aplinkybių pagrindu 6 mėnesius neteikti piniginės socialinės paramos, jeigu bendrai gyvenančių

asmenų arba vieno gyvenančio asmens turimų piniginių lėšų dydis viršija šio įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nustatytą piniginių lėšų normatyvą. Praktika rodo, kad Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatytas teisinis reguliavimas riboja gyventojų galimybes gauti piniginę socialinę paramą, nes savivaldybių administracijos suteikta diskrecijos teisė nustatyti aplinkybių pagrindus, kuriems esant savivaldybės turi teisę neteikti paramos, suponuoją tai, kad šie pagrindai kiekvienoje savivaldybėje gali būti skirtingi ir tai neužtikrina vienodų sąlygų gyventojams gauti paramą, kai, nepaisant to, kad bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens nuosavybės teise turimo (įskaitant ir pinigines lėšas) vertė neviršija bendro turto vertės normatyvo, tačiau parama neteikiama viršijant piniginių lėšų normatyvui.

6. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad būsto ploto normatyvas bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui yra 60 kvadratinų metrų naudingojo būsto ploto vienam iš jame gyvenamąją vietą deklaravusių arba būstą nuomojančių bendrai gyvenančių asmenų arba vienam gyvenančiam asmeniui, pridedant po 15 kvadratinų metrų kiekvienam kitam bendrai gyvenančiam asmeniui. Šis naudingojo būsto ploto normatyvas taikomas visiems būstams nepriklausomai nuo jų tipo – tiek būstui daugiabučiuose pastatuose, tiek būstui vieno ar dviejų butų namuose. Tačiau vieno ar dviejų butų namuose esančio būsto ploto vieneto (1 kv. m.) normatyvinė vertė (Eur), kurią kiekvienais metais nustato ir skelbia valstybės įmonė Registrų centras pagal kiekvienų metų sausio 1 dieną vidutines nekilnojamojo turto rinkos vertes Lietuvos miestuose ir savivaldybių centruose bei kitose savivaldybių teritorijose, pastaraisiais metais ženkliai skiriasi nei būsto daugiabučiuose pastatuose. Remiantis nekilnojamojo turto ploto vieneto normatyvinėmis vertėmis 2025 metams pagal atskiras masinio nekilnojamojo turto vertinimo verčių zonas, pavyzdžiui, Alytaus m. savivaldybėje vieno ar dviejų butų namuose esančio būsto ploto vieneto (1 kv. m.) normatyvinė vertė (Eur) beveik 2 kartus, Druskininkų savivaldybėje – 2,3 karto mažesnė nei būsto daugiabučiuose pastatuose¹.

7. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nurodytos turto, kuris įskaitomas skiriant piniginę socialinę paramą, rūšys: 1) statiniai, tarp jų ir nebaigti statyti statiniai; 2) privalomos registruoti transporto priemonės; 3) privaloma registruoti žemės ūkio technika; 4) žemė, įskaitant užimtą miško ir vandens telkinių; 5) gyvuliai, paukščiai, žvėreliai, bičių šeimos, jeigu jų bendra vertė viršija 1 160 Eur; 6) akcijos, obligacijos, vekseliai ir kiti vertybiniai popieriai, pajai, jeigu jų bendra vertė viršija 580 Eur; 7) meno kūriniai, brangakmeniai, juvelyriniai dirbiniai, taurieji metalai, kurių vieneto vertė viršija 580 Eur; 8) piniginės lėšos, turimos bankuose, kitose kredito įstaigose ir ne bankuose bei ne kitose kredito įstaigose, jeigu jų bendra suma viršija 580 eurų, išskyrus gautą vaikui (įvaikiui) išlaikyti priteistą konkrečią pinigų sumą; 9) gautos (negrąžintos) paskolos ar jų dalis, jeigu jų bendra suma viršija 580 Eur, išskyrus aukštųjų mokyklų studentams teikiamas valstybės paskolas arba valstybės remiamas paskolas, kreditus būstui atnaujinti (modernizuoti), jeigu daugiabučio namo butų savininkai įgyvendino ar įgyvendina valstybės ir (ar) savivaldybės remiamą daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektą, ir gautas (negrąžintas) paskolas nekilnojamojam turtui pirkti (statyti); 10) kitiems asmenims paskolintos (negrąžintos) piniginės lėšos ar jų dalis, jeigu jų bendra suma viršija 580 Eur; 11) valstybės kompensacijos už valstybės išperkamą nekilnojamoją turtą ir atkuriamos santaupos bei kitos atkuriamos lėšos.

Turto rūšių vertės, išreikštas absoliučiais dydžiais, tikslinga susieti su valstybės remiamomis pajamomis, kurios, kaip rodiklis, taikomas vertinant asmens pajamas ir (ar) turtą, suteikiančius teisę asmenims gauti socialinę paramą, taip pat apibrėžiant ir apskaičiuojant socialinės paramos dydžius – taip sudarant teisinį pagrindą, kad turto rūšių vertės būtų automatiškai indeksuojamos. Nuo 2019 m. socialinių išmokų atskaitos rodikliai (įskaitant ir valstybės remiamas pajamas) yra susieti atitinkama procentine išraiška su minimalių vartojimo poreikių dydžiu, kuris kasmet perskaičiuojamas. Atitinkamai perskaičiuojami ir socialinės paramos išmokų atskaitos rodikliai, kurių dydžiai didėja, priklausomai nuo didėjančios metinės infliacijos, maisto ir ne maisto prekių bei paslaugų kainų.

¹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3400ae0bec311ef88c08519262548c4>

8. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, savivaldybėms piniginei socialinei paramai finansuoti skiriama lėšų suma yra lygi 2011–2013 metų laikotarpiu piniginei socialinei paramai skaičiuoti ir mokėti faktiškai panaudotai vidutinei metinei lėšų sumai, o Akmenės rajono, Panevėžio rajono, Radviliškio rajono, Raseinių rajono ir Šilalės rajono savivaldybėms – 2011 metų piniginei socialinei paramai skaičiuoti ir mokėti faktiškai panaudotai metinei lėšų sumai. Savivaldybėms piniginei socialinei paramai finansuoti, vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją, kasmet skiriamų lėšų suma yra lygi 223,3 mln. Eur.

Vadovaujantis šio straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos Seimui priėmus įstatymus arba Vyriausybei priėmus nutarimus vykdant įstatymus, dėl kurių keičiasi valstybės biudžeto ir (ar) savivaldybių biudžetų einamųjų biudžetinių metų išpareigojimai dėl piniginės socialinės paramos teikimo, taip pat ekonomikos krizės šalyje atveju ar kai yra regioniniai socialinės ekonominės raidos pokyčiai savivaldybėse ir (ar) padidėja energijos ir (ar) kuro (žaliavos), naudojamų būstui šildyti ar karštam vandeniui ruošti, kainos rinkoje, savivaldybių vykdomosios institucijos teisės aktų nustatyta tvarka patikslina lėšų poreikį piniginei socialinei paramai finansuoti. Jeigu nepakanka skirtų lėšų piniginei socialinei paramai teikti, papildoma lėšų suma piniginei socialinei paramai finansuoti savivaldybėms skiriama iš valstybės biudžeto.

Nepakankant skirtų lėšų piniginei socialinei paramai teikti, papildomos lėšos iš valstybės biudžeto 2024 m. skirtos 28 savivaldybėms (12,8 mln. Eur), 2023 m. – 52 savivaldybėms (51,4 mln. Eur), 2022 m. – visoms 60 savivaldybių (42 mln. Eur). Taigi esamas finansavimo mechanizmas, kuris nesikeitė ilgiau nei dešimtmetį (nuo 2012 m.), nepakankamas užtikrinti piniginės socialinės paramos finansavimą (neatitinka realaus lėšų poreikio), todėl, atsižvelgiant į piniginės socialinės paramos gavėjų ir išlaidų šiai paramai teikti pokyčius per pastarąjį laikotarpį, keistinas.

9. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nepanaudotos savivaldybių biudžetų lėšos piniginei socialinei paramai skaičiuoti ir mokėti savivaldybės tarybos nustatyta tvarka gali būti perskirstomos socialinės apsaugos sritims finansuoti. Įstatyminiu lygmeniu nustatyta 11 socialinės apsaugos sričių: 1) socialinę riziką patiriančių asmenų (šeimų) socialinės rehabilitacijos ir integracijos priemonėms įgyvendinti; 2) šeimoje ir bendruomenėje teikiamai pagalbai vaikams, neįgaliesiems, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimoms plėtoti; 3) finansinei paramai, skirtai skurdui bei socialinei atskirčiai mažinti; 4) smurto, savižudybių, priklausomybių, prekybos žmonėmis prevencijai; 5) neįgaliųjų socialinei integracijai; 6) bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų plėtrai, jų vykdomoms socialinėms programoms įgyvendinti; 7) užimtumo didinimo programoms įgyvendinti; 8) savivaldybės ir socialinio būsto fondo plėtrai, rekonstravimui ir remontui; 9) socialinių paslaugų priemonėms finansuoti, jų infrastruktūrai modernizuoti ir plėtoti; 10) socialinių paslaugų srities darbuotojų darbo sąlygoms gerinti ir darbo užmokesčiui didinti; 11) savivaldybės administracijoje dirbančių socialinių išmokų specialistų darbo užmokesčiui didinti. Nuo 2019 m. galioja nuostata, kad, perskirstant lėšas, prioritetas teikiamas 2 sritims – socialinių paslaugų srities darbuotojų darbo sąlygoms gerinti ir darbo užmokesčiui didinti bei savivaldybės administracijoje dirbančių socialinių išmokų specialistų darbo užmokesčiui didinti – skiriant ne mažiau kaip 20 proc. lėšų.

Analizuojant savivaldybių administracijų kasmet stebėsenos tikslais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai teikiamus duomenis, tendencijos dėl mažiausiai finansuojamų socialinės apsaugos sričių perskirstant piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotas lėšas, kasmet išlieka panašios. Mažiausiai piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotų lėšų savivaldybės skiria smurto, savižudybių, priklausomybių, prekybos žmonėmis prevencijai (2024 m. 289,08 tūkst Eur (1,1 proc.); 2023 m. – 12,7 tūkst. Eur (0,17 proc.); 2022 m. – 382,38 tūkst. Eur (0,56 proc.); 2021 m. – 399,2 tūkst. Eur (0,4 proc.)), savivaldybės administracijoje dirbančių socialinių išmokų specialistų darbo užmokesčiui didinti (2024 m. – 372,73 tūkst. Eur (1,4 proc.); 2023 m. – 279,3 tūkst. Eur (3,8 proc.); 2022 m. – 930,89 tūkst. Eur (1,4 proc.); 2021 m. – 1,46 mln. Eur (1,5 proc.)), savivaldybės ir socialinio būsto fondo plėtrai, rekonstravimui ir remontui (2024 m. – 582,61 tūkst. Eur (2,2 proc.); 2023 m. – 48,9 tūkst. Eur (0,66 proc.); 2022 m. – 4,4 mln. Eur (6,47 proc.); 2021 m. – 2,45 mln. Eur (2,6 proc.)). Perskirstydamos lėšas, savivaldybės iš esmės finansuoja tęstines priemones. Tai rodo, kad

tikslinga keisti piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotų savivaldybių biudžetų lėšų perskirstymo tvarką siekiant realaus pokyčio ir pagalbos veiksmingumo. Perskirstant piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotas lėšas, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas piniginės socialinės paramos, socialinių paslaugų ir užimtumo priemonių kompleksiskumui, taip užtikrinant individualizuotą pagalbą pažeidžiamoms gyventojų grupėms.

10. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 1 punktu, savivaldybės administracija, teikdama piniginę socialinę paramą, turi teisę darbingus nedirbančius (taip pat savarankiškai nedirbančius) ar dirbančius (taip pat savarankiškai dirbančius), atsižvelgiant į darbo laiko ar veiklos trukmę, nesimokančius darbingo amžiaus asmenis, gaunančius piniginę socialinę paramą ir nedalyvaujančius aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ir (ar) savivaldybės administracijos parengtoje užimtumo didinimo programoje, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pasitelkti visuomenei naudingai veiklai atlikti. Analizuojant savivaldybių administracijų kasmet stebėsenos tikslais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai teikiamus duomenis apie organizuojamą visuomenei naudingą veiklą ir piniginės socialinės paramos gavėjų dalyvavimą pagal veiklos formas, įtvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. A1-255 įsakymu patvirtintame Telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos apraše, dažniausiai (apie 80 proc.) piniginės socialinės paramos gavėjai pasitelkiami veikloms, turinčioms nuolatinio darbo santykiams būdingų požymių (aplinkos (teritorijų, skirtų visuomenės poreikiams), parkų, miškų, medelynų, želdinių, krūmų tvarkymui ir priežiūrai). 2024 m. vidutiniškai per mėnesį socialinę pašalpą gavo 64,3 tūkst. asmenų, iš jų visuomenei naudingai veiklai atlikti vidutiniškai per mėnesį pasitelkta 14,8 tūkst. asmenų, t. y. 23 proc. socialinės pašalpos gavėjų (asmenų). Palyginti su 2023 m., dalyvavusių visuomenei naudingoje veikloje, skaičius vidutiniškai per mėnesį sumažėjo 2,6 proc. (nuo 15,2 tūkst. iki 14,8 tūkst. asmenų).

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu 2022 m. Lietuvos mokslo taryba atliko reikminį tyrimą [Socialinės paramos išmokų nepaėmimo priežastys, mastas ir identifikavimo metodika Lietuvos savivaldybėse ir visoje šalyje \(non-take-up\)](#). Remiantis reikminio tyrimo rezultatais, viena iš socialinės paramos išmokų nepaėmimo priežasčių yra socialiniai barjerai / stigmatizacija dėl reikalavimo dalyvauti visuomenei naudingoje veikloje (nenoras patirti neigiamas aplinkinių reakcijas, gėdos jausmas) ir mažina pasitikėjimą socialinės paramos sistema.

Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijoje taip pat teigiama, kad visuomenei naudinga veikla – vienas iš faktorių, dėl kurių asmenys vengia kreiptis dėl piniginės socialinės paramos, o visuomenei naudinga veikla socialinės paramos sistemoje neatliepia bendradarbiavimo, veiksmingumo ir įgalinimo principų, kurie yra numatyti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 3 straipsnyje. Visuomenei naudinga veikla prisideda prie paramos gavėjų stigmatizavimo ir piniginės socialinės paramos, turint teisę ją gauti, nepaėmimo.

Nuo 2022 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo pakeitimas, nustatęs naują darbo rinkai besirengiančio asmens statusą, suteikiamą asmenims, kurių įsidarbinimą riboja bent viena iš šių aplinkybių: socialinių įgūdžių ir motyvacijos dirbti stoka, šeimos narių priežiūra ir (ar) slauga, turimos skolos, nėra galimybių nuvykti į darbą, turimos priklausomybės nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, azartinių žaidimų. Užimtumo tarnyba darbo rinkai besirengiantiems asmenims teikia individualias konsultacijas, sudaro individualaus užimtumo veiklos planą, kuriame numato priemones ir paslaugas, padėsiančias pašalinti įsidarbinimą ribojančias aplinkybes bei esant poreikiui iš trečiųjų asmenų perka psichologinio, teisinio, įsiskolinimų ir kt. konsultavimo dėl pasirengimo dirbti paslaugas.

Viena iš priemonių, kurioje Užimtumo tarnyba siūlo dalyvauti darbo rinkai besirengiantiems asmenims – savivaldybėse įgyvendinamos užimtumo didinimo programos. 2022 m. gruodžio 31 d. įsigaliojo socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-911 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gegužės 23 d. įsakymo Nr. A1-257 „Dėl užimtumo didinimo programų rengimo ir jų finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo rekomenduota visoms savivaldybėms nuo 2023 m. užimtumo didinimo programas įgyvendinti atvejo vadybos principu. Savivaldybių įgyvendinamos užimtumo didinimo programos pagrįstos

tarpinstituciniu bendradarbiavimu ir kompleksiskai padeda spręsti socialinių įgūdžių trūkumo ir motyvacijos dirbti stokos, priklausomybių, skolų ar kitas problemas, kurių asmuo negali pats pašalinti ir kurios kliudo jam dirbti. Savivaldybių atvejo vadybininkai kartu su įvairiomis vietos institucijomis (Užimtumo tarnyba, visuomenės sveikatos biurais, bibliotekomis ir kt.), nevyriausybėmis organizacijomis suburia įvairių sričių specialistų atvejo komandas, kurios įsigilindamos į kiekvieno asmens individualias problemas parenka tinkamiausias paslaugas įsidarbinimą ribojančioms aplinkybėms šalinti.

Visuomenei naudingos veiklos tikslas yra skatinti gyventojus aktyviai prisidėti prie bendruomenės gerovės kūrimo, jų iniciatyvą ir darbinę motyvaciją, tačiau dalyvavimas užimtumo didinimo programose ir individualizuotos pagalbos (atvejo vadyba) nedirbantiems socialinės pašalpos gavėjams teikimas turi didesnę poveikį jų įgalinimui, stigmos mažinimui, nes tokiu būdu gilinamasi į asmenų individualius poreikius ir skatinama juos ištraukti į darbo rinką. Remiantis Užimtumo tarnybos duomenimis, 2024 m. apie 29 proc. socialinę pašalpą gaunančių asmenų suteiktas besirengiančio darbo rinkai statusas ir jiems teikiamos darbo rinkos paslaugos bei taikomos užimtumo programos priemonės (įskaitant ir atvejo vadybininkų pagalbą).

11. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad dirbantys (taip pat savarankiškai dirbantys), jeigu per mėnesį jų gaunamos pajamos yra mažesnės kaip 1 valstybės remiamų pajamų dydis, nesusituokę ir savo vaikų (įvaikių) neauginantys pilnamečiai vaikai (įvaikiai) iki 24 metų, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą ar studijuoja, arba studijuoja aukštojoje mokykloje (studentai), įskaitant akademinių atostogų dėl ligos ar nėštumo laikotarpį, įskaitomi į bendrai gyvenančių asmenų sudėtį. Siekiant sistemiškumo, nuostata tobulintina atsižvelgiant į tai, kad teisei į socialinę pašalpą nustatyti taikytina pajamų riba sudaro 1,1 valstybės remiamų pajamų dydžio.

2022 m. gruodžio 22 d. priimtu Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 19, 20, 21, 23, 29, 36, 38, 39, 41, 43, 44, 46, 49, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 67, 69, 70 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 56⁴ straipsniu įstatymu Nr. XIV-1726 nustatyta, kad mokiniai turi teisę į akademines atostogas, suteiktas dėl ligos, nėštumo ir gimdymo, ar atostogų vaikui prižiūrėti. 2024 m. birželio 25 d. priimtu Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 62 ir 77 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2844 nustatyta, kad studentai turi teisę išeiti akademinių atostogų ne tik ligos, nėštumo ar vaiko priežiūros laikotarpiu, bet ir privalomosios pradinės karo tarnybos atlikimo metu. Siekiant teisės aktų suderinamumo, būtina atitinkamai patikslinti nustatant, kad pilnametis vaikas įskaitomas į bendrai gyvenančių asmenų sudėtį, kai akademinės atostogos suteiktos dėl gimdymo arba atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą, taip pat patikslinant ir kitas įstatymo nuostatas, susijusias su piniginės socialinės paramos skyrimu, kai asmeniui suteiktos akademinės atostogos dėl ligos arba nėštumo ir gimdymo, taip pat privalomosios pradinės karo tarnybos atlikimo laikotarpiu.

12. 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pataisos, numatančios, kad sutuoktiniai, neturintys nepilnamečių vaikų, santuoką bendru sutarimu gali nutraukti ir pas notarą. Priimto įstatymo nuostatos *mutatis mutandis* taikomos taip pat ir sutarties dėl gyvenimo skyrium pasekmių tvirtinimui, keitimui ir nuginčijimui. Atsižvelgiant į tai, siekiant suderinamumo su Civilinio kodeksu, atitinkamai būtina patikslinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 2 straipsnio 15 dalyje įtvirtintą vieno gyvenančio asmens sąvoką.

13. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarime pažymėta, kad konstitucinė šeimos samprata negali būti kildinama tik iš santuokos instituto, įtvirtinto Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalyje; santuoka yra vienas iš šeimos konstitucinio instituto pagrindų šeimos santykiams kurti, tačiau tai nereiškia, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 38 straipsnio 1 dalį, nėra saugomos ir ginamos kitokios, nei sudarytos santuokos pagrindu, šeimos. Iš Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalies kylanti valstybės pareiga įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šeimos, kaip konstitucinės vertybės, apsaugą, suponuoją valstybės pareigą ne tik nustatyti teisinį reguliavimą, kuriuo *inter alia* būtų sudarytos prielaidos šeimai tinkamai funkcionuoti, būtų stiprinami šeimos santykiai, ginamos šeimos narių teisės ir teisėti interesai, bet ir

įstatymais ir kitais teisės aktais taip sureguliuoti šeimos santykius, kad nebūtų sudaroma prielaidų diskriminuoti šeimos santykių dalyvių (kaip antai santuokos neįregistravusių bendrai gyvenančių vyro ir moters, jų vaikų (įvaikių), vieno iš tėvų, auginančio vaiką (įvaikį), ir kt.). Konstitucinio Teismo 2019 m. sausio 11 d. nutarime pažymėta ir tai, kad, kitaip nei konstitucinė santuokos samprata, konstitucinė šeimos samprata, be kita ko, yra neutrali lyties požiūriu. Nustatydamas konkrečią santuokos nesudariusių asmenų poroms skirtą teisinio pripažinimo ir apsaugos formą, kaip antai galimybę įregistruoti partnerystę, pagal Konstitucijos 29 straipsnį, įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų sudaromos prielaidos diskriminuoti šeimos santykių dalyvius dėl jų seksualinės orientacijos, t. y. negali įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį įstatyme nustatyta teisinio pripažinimo ir apsaugos forma būtų skirta tik skirtingų lyčių asmenų poroms ir ja negalėtų naudotis tos pačios lyties asmenų poros (Konstitucinis Teismo 2025 m. balandžio 17 d. nutarimas Nr. KT-21-N5/2025 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 28 straipsnio, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.229 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).

Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išaiškinimus ir tai, kad šiuo metu kol įstatymų leidėjas nėra nustatęs partnerystės įregistravimo tvarkos (ar nėra kaip nors kitaip suregulavęs santuokos nesudariusių asmenų porų, kurių bendras gyvenimas pagrįstas nuolatinio ar ilgalaikio pobūdžio šeimos narių santykių turiniu, teisinio pripažinimo ir apsaugos), asmenų teisė į partnerystę (be kita ko, registravimą) gali būti įgyvendinama kreipiantis į teismą įstatymų nustatyta tvarka, reikalinga patikslinti bendrai gyvenančių asmenų sąvoką, įtraukiant į ją asmenis, įregistravusius partnerystę įstatymų nustatyta tvarka, įskaitant ir bendrą ūkį tvarkančius asmenis.

14. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 5 dalies 4 punktu, piniginė socialinė parama vienam iš bendrai gyvenančių asmenų arba vienam gyvenančiam asmeniui neteikiama, jeigu jis atlieka privalomąją pradinę karo tarnybą. Atsižvelgiant į tai, kad šio įstatymo paskirtis – teikti socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams, gaunantiems mažas pajamas, ir tai, kad šis įstatymas taip pat nustato socialinės paramos teikimo principus, kurių vienas yra lygių galimybių principas, siekiant nepažeisti įstatyme įtvirtinto lygių galimybių principo ir nediskriminuoti asmenų, atliekančių privalomąją pradinę karo tarnybą, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme nustatytos sąlygos, kurioms esant asmenys turi teisę į piniginę socialinę paramą, turėtų būti peržiūrėtos sudarant teisinį pagrindą teiktiną valstybės socialinę paramą sieti su besikreipiančiųjų materialine ir turtine padėtimi, o ne su asmens (privalomosios pradinės karo tarnybos kario) statusu.

15. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 11 punktu, teisę į piniginę socialinę paramą turi vienas iš senelių, prižiūrintis vaiką iki 3 metų, kurio priežiūrai jam suteiktos vaiko priežiūros atostogos. 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo Nr. IX-110 22 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2629 teisė gauti vaiko priežiūros išmoką suteikta ne tik vaiko tėvams (įtėviams) ar globėjams, ar vienam iš senelių, bet ir buvusiam vienam iš vaiko tėvų nuolatinių globėjų (rūpintojų). Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas tobulintinas siekiant tarpusavyje suderinti Ligos ir motinystės socialinio draudimo nuostatas su Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatomis.

16. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje, kaip viena iš būtinų sąlygų teisei į kompensacijas nustatyti – kreipimosi metu įsiskolinusieji už būsto šildymą ir (ar) karštą vandenį, ir (ar) geriamąjį vandenį su energijos, kuro, vandens tiekėjais yra sudarę sutartį (sutartis) dėl dalies skolos apmokėjimo, kas mėnesį grąžinant ne daugiau kaip 20 procentų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens pajamų, arba teismas yra priteisęs apmokėti skolą. Jei įsiskolinusieji nevykdo nustatyto reikalavimo, savivaldybės administracija, vadovaudamasi šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 6 punktu, privalo neskirti kompensacijų, nutraukti jų teikimą įsiskolinusiems už būsto šildymą, geriamąjį ar karštą vandenį bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui. Praktikoje neretai pasitaiko atvejai, kad asmenys, turintys įsiskolinimų, neatitinka šio reikalavimo, t. y. nėra sudarę sutarties (sutarčių) dėl dalies skolos apmokėjimo, nes kreipimosi dėl paramos metu nežinojo, kad privalo

atitikti šią sąlygą. Siekiant užtikrinti, kad turintys įsiskolinimų asmenys gautų kompensacijas nepriklausomai nuo sutarties su tiekėjais dėl skolos (-ų) apmokėjimo sudarymo momento ir taip didinti prieinamumą gauti kompensacijas gauti tiems, kuriems ši parama reikalinga, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos tobulintinos.

17. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme vartojamos su negalia susijusios sąvokos – „neįgalus“, „darbingumo lygis“. Nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme minėtos sąvokos pakeistos į „asmuo su negalia“, „dalyvumo lygis“, o asmeniui su negalia vietoj slaugos arba priežiūros (pagalbos) poreikių nustatomas individualusis pagalbos poreikis, atsirandantis dėl jo negalios ir (ar) aplinkos veiksnių, trukdančių jam būti savarankiškam atliekant kasdienę veiklą, bei vietoj slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinių kompensacijų mokama individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacija. Atsižvelgiant į tai, tikslintinos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme vartojamos sąvokos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Įgyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 1, Įstatymo projektu siūloma:

1.1. Atsisakyti reikalavimo dirbti nustatytą darbo laiko trukmę, t. y. ne mažiau kaip du trečdalius maksimalios darbo laiko trukmės. Didinant prieinamumą gauti piniginę socialinę paramą, sudarant palankesnes užimtumo galimybių didinimo sąlygas integruotis į darbo rinką, siūloma nustatyti, kad dirbantys asmenys turi teisę į paramą nepriklausomai nuo darbo laiko trukmės, o darbo užmokestis jiems apskaičiuojamas proporcingai faktiškai dirbtam laikui arba atliktam darbui. Skiriant piniginę socialinę paramą, į gaunamas pajamas neįskaityti kompensacinio pobūdžio išmokas, kuriomis padengiamos darbuotojų papildomos su darbo santykiais susijusios išlaidos (dienpinigiai, butpinigiai, maistpinigiai).

Siūlomomis Įstatymo projekto nuostatomis siekiama didinti prieinamumą gauti piniginę socialinę paramą – palengvinti paramos gavimo sąlygas dirbantiems asmenims bei sumažinti administracinę naštą tiems asmenims, kurie dirbą ne visą darbo laiko trukmę (nereikės papildomai registruotis Užimtumo tarnyboje norint gauti piniginę socialinę paramą). Užimtumo tarnybos duomenimis, 2024 m. apie 400 asmenų gavo socialinę pašalpą ir registravosi Užimtumo tarnyboje, nes dirbo mažiau kaip du trečdalius maksimalios darbo laiko trukmės.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatoms dėl reikalavimo dirbti nustatytą darbo laiko trukmę atsisakymo teisę į socialinę pašalpą įgytų apie 2,8 tūkst. asmenų, teisę į kompensacijas – apie 0,5 tūkst. asmenų.

1.2. Siekiant motyvuoti darbingo amžiaus darbingus paramos gavėjus aktyviai integruotis į darbo rinką, tobulinti papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus mokėjimą:

1.2.1. nustatyti, kad 100 procentų dydžio socialinė pašalpa, mokėta iki įsidarbinimo, būtų mokama 6 mėnesius (vietoje 3 mėnesių);

1.2.2. trumpinti registracijos Užimtumo tarnyboje laikotarpį nuo 6 iki 3 mėnesių;

1.2.3. išplėsti gavėjų ratą ir papildomai skiriamą socialinę pašalpą įsidarbinus mokėti ir tiems asmenims, kuriems registracija Užimtumo tarnyboje iki įsidarbinimo nebuvo neprivaloma: 1) asmenims, kurie mokosi ar studijuoja; 2) asmenims, kurie slaugo (slaugė) ar prižiūri (prižiūrėjo) kitą šeimos narį, turintį negalią arba yra paskirti asmens, pripažinto neveiksniu tam tikroje srityje globėju ar rūpintoju; 3) asmenims, turintiems šeiminių įsipareigojimų – auginantiems vaikus iki 3 metų; pagal gydytojų rekomendaciją nelankantį švietimo įstaigos vaiką, nelankantį švietimo įstaigos vaiką dėl to, kad švietimo įstaigose nėra vietų arba savivaldybėje neteikiamos vaiko vežimo paslaugos, kai asmenys gyvena kaimo vietovėje didesniu kaip trijų kilometrų atstumu nuo švietimo įstaigos; turimas vienintelis iš tėvų arba vienas iš tėvų, kai kitas dėl ligos, negalios, bausmės atlikimo ir kitų svarbių priežasčių negali prižiūrėti vaiko, augina vaiką ir dirba bendrai gyvenantiems asmenims nuosavybės teise priklausančius arba kitais Civilinio kodekso nustatytais pagrindais naudojamus ir (ar) valdomus ne mažiau kaip 2 hektarus žemės ūkio naudmenų; 4) asmenims,

pripažintiems netekusiais 60 procentų ar daugiau dalyvumo; 5) atliekantiems privalomąją pradinę karo tarnybą; 6) nėščioms moterims.

Siekiant teisinio aiškumo, atsižvelgiant į savivaldybių praktikoje pasitaikančius atvejus, kad socialinės pašalpos teikimo laikotarpiu keičiasi bendrai gyvenančių asmenų sudėtis ar vieno gyvenančio asmens šeiminė padėtis, aiškiau reglamentuoti papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus mokėjimo tvarką – papildyti nuostata dėl papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus skaičiavimo pasikeitus šeimos sudėčiai ar vieno gyvenančio asmens šeiminei padėčiai.

Taip pat, siekiant išvengti piktnaudžiavimo teikiama parama, nustatyti, kad pasibaigus papildomai mokamos socialinės pašalpos mokėjimui, pakartotinai papildoma socialinė pašalpa įsidarbinus gali būti skiriama ir mokama ne anksčiau kaip po 12 mėnesių.

Siūlomomis Įstatymo projekto nuostatomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas gauti papildomai skiriamą socialinę pašalpą, didinti pinigines socialinės paramos gavėjų paskatas įsidarbinti ir išlikti aktyvioje darbo rinkoje.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis dėl papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus gavėjų aprėpties išplėtimo, teisę į šią paramą papildomai įgytų apie 1,4 tūkst. asmenų.

2. Įgyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 2, Įstatymo projektu siūloma:

2.1. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gauti piniginę socialinę paramą tėvams vieniems auginantiems vaikus, kai vaikui (-ams) nėra nustatyta tėvystė ir (ar) priteistas išlaikymas, nustatyti, kad 12 mėnesių laikotarpiu nuo kreipimosi dėl pinigines socialinės paramos asmenys, vieni auginantys vaikus, kuriems nenustatyta tėvystė ir (ar) priteistas išlaikymas, turi teisę gauti ir socialinę pašalpą, skiriant ją visai šeimai, ir kompensacijas. Per šį laikotarpį minėti asmenys, siekdami ir toliau gauti paramą, privalo kreiptis į teismą dėl tėvystės nustatymo ir (ar) išlaikymo priteisimo arba sudaryti teismo patvirtintą sutartį dėl vaiko (-ų), kuriam (-iems) yra pripažinta tėvystė, materialinio išlaikymo.

12 mėnesių terminą siūloma įtvirtinti atsižvelgiant į tai, kad vaiko teisė žinoti savo kilmę yra vienas iš tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais saugomų ir ginamų vaiko interesų. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 7 straipsnyje įtvirtinta vaiko teisė, kiek tai įmanoma, žinoti savo tėvus. Civilinio kodekso 3.161 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vaikas turi teisę žinoti savo tėvus, jei tai nekenkia jo interesams ar įstatymai nenumato ko kita. Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikoje yra išaiškinta, kad vaiko teisė žinoti savo kilmę yra svarbus juridinis faktas, leidžiantis nustatyti už vaiko teisių įgyvendinimą atsakingus asmenis, vaiko tėvus (2016 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-321-687/2016).

Taip pat siūloma nustatyti, kad auginantys vaikus iki 18 metų neįregistravę santuokos (partnerystės) asmenys ar teismo sprendimu gyvenantys skyrium sutuoktiniai arba bendrai gyvenantys asmenys, auginantys vaikus iš ankstesnio bendro gyvenimo, teisę į piniginę socialinę paramą (socialinę pašalpą, kompensacijas) turi ir mediacijos dėl tėvystės nustatymo ir (ar) vaiko (-ų) išlaikymo priteisimo laikotarpiu.

Siūlomomis Įstatymo projekto nuostatomis siekiama didinti pinigines socialinės paramos prieinamumą šeimoms, kai tėvai vieni augina vaikus, didinti jų disponuojamas pajamas.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis dėl pinigines socialinės paramos gavimo sąlygų palengvinimo tėvams vieniems auginantiems vaikus teisę į socialinę pašalpą įgytų apie 3 tūkst. asmenų, teisę į kompensacijas – apie 4,4 tūkst. asmenų.

2.2. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gauti piniginę socialinę paramą vaikus su negalia auginančioms šeimoms, siūloma į gaunamas pajamas neįskaityti šalpos negalios pensijos, mokamos vaikams, kuriems nustatytas sunkus, vidutinis ar lengvas neįgalumo lygis, ir asmenims, pripažintiems netekusiais 45 procentų ir daugiau dalyvumo, jeigu pirmą kartą jie tokiais pripažinti iki dienos (įskaitytinai), kurią jiems sukanka 24 metai (t. y. tiems, kuriems, sukakus 18 metų, nustatomas dalyvumo lygis ir toliau tęsiamas šalpos negalios pensijos mokėjimas), kai jie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą ir laikotarpiu nuo bendrojo ugdymo programos baigimo dienos iki tų pačių metų rugsėjo 1 dienos.

Siūlomomis Įstatymo projekto nuostatomis siekiama ne tik sudaryti palankesnes sąlygas gauti piniginę socialinę paramą vaikus su negalia auginančioms šeimoms, bet ir suderinamumo su Išmokų

vaikams įstatymu, pagal kurį, skiriant papildomą išmoką vaikui vaikams su negalia, pajamos nevertinamos.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis dėl šalpos pensijos neįskaitymo į pajamas teisę į socialinę pašalpą įgytų apie 0,4 tūkst. asmenų.

3. Įgyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 3, Įstatymo projektu siūloma:

3.1. Padidinti piniginių lėšų normatyvą, taikomą bendram turto normatyvui apskaičiuoti, ir nustatyti, kad bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui piniginių lėšų normatyvas apskaičiuojamas sudedant 50 (vietoj 15) valstybės remiamų pajamų dydžių vienam, vyresniam kaip 18 metų, bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui, 30 (vietoj 10) valstybės remiamų pajamų dydžių kiekvienam kitam, vyresniam kaip 18 metų, bendrai gyvenančiam asmeniui ir 15 (vietoj 5) valstybės remiamų pajamų dydžius kiekvienam vaikui iki 18 metų.

Siūlomi nustatyti piniginių lėšų normatyvo dydžiai didinami atsižvelgiant į tai, kad, kad 2015-2025 metų laikotarpiu minimali mėnesinė alga išaugo apie 3,5 karto (nuo 300 iki 1 038 Eur), vidutinis senatvės pensijos dydis (turint būtinąjį stažą) išaugo apie 2,5 karto (nuo 280 iki 721 Eur), valstybės remiamų pajamų minėtu laikotarpiu išaugo 2 kartus (nuo 102 iki 221 Eur), tačiau valstybės remiamų pajamų koeficientai, išreiškiantys turto normatyvines vertes, nedidinti nuo 2004 metų.

3.2. Ženkliai padidinus piniginių lėšų normatyvą, atsisakyti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 7 punkto nuostatos, kuria savivaldybės administracijai suteikta teisė neteikti piniginės socialinės paramos, kai turimų piniginių lėšų dydis viršija nustatytą piniginių lėšų normatyvą – taip šalies mastu bus nustatytas vienodas nuostatų, susijusių su bendro turimo turto normatyvo apskaičiavimu, taikymas teikiant piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams.

3.3. Atsižvelgiant į skirtingas būsto ploto vieneto (1 kv. m.) normatyvines vertes priklausomai nuo jo tipo (*daugiabučiuose namuose ir vieno ir (arba) dviejų butų namuose*), nustatyti atskirus būsto ploto normatyvus, taikomus bendram turto normatyvui apskaičiuoti, padidinant naudingojo būsto ploto normatyvą būstams vieno ir (arba) dviejų butų namuose nuo 60 iki 90 kvadratinių metrų (1,5 karto), pridedant po 15 kvadratinių metrų kiekvienam kitam šeimos nariui, ir nustatyti bendro turto vertės normatyvo apskaičiavimo taisyklę – bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, nuosavybės teise neturintiems būsto, taikomas būstui, esančiam daugiabučiuose namuose, nustatytas būsto ploto normatyvas.

3.4. Absoliučiais dydžiais išreikštas turto, įskaitomo skiriant piniginę socialinę paramą, rūšių vertes susieti su valstybės remiamomis pajamomis, taip sudarant teisinį pagrindą, kad turto rūšių vertės sumos, perskaičiuojant socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklius (įskaitant ir valstybės remiamos pajamas), būtų automatiškai indeksuojamos, taip pat didėtų ir į turtą neįskaitomo turto vertinimo riba („lubos“).

Nustatyti, kad, skiriant piniginę socialinę paramą, į bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens turtą įskaitoma:

1) gyvuliai, paukščiai, žvėreliai, bičių šeimos, jeigu jų bendra vertė viršija 20 valstybės remiamų pajamų dydžių (vietoj 1 160 Eur);

2) akcijos, obligacijos, vekseliai ir kiti vertybiniai popieriai, pajai, jeigu jų bendra vertė viršija 10 valstybės remiamų pajamų dydžių (vietoj 580 Eur);

3) meno kūriniai, brangakmeniai, juvelyriniai dirbiniai, taurieji metalai, kurių vieneto vertė viršija 10 valstybės remiamų pajamų dydžių (vietoj 580 Eur);

4) piniginės lėšos, turimos bankuose, kitose kredito įstaigose ir ne bankuose bei ne kitose kredito įstaigose, jeigu jų bendra suma viršija 10 valstybės remiamų pajamų dydžių (vietoj 580 Eur), išskyrus gautą vaikui (įvaikiui) išlaikyti priteistą konkrečią pinigų sumą;

5) gautos (negrąžintos) paskolos ar jų dalis, jeigu jų bendra suma viršija 10 valstybės remiamų pajamų dydžių (vietoj 580 eurų), išskyrus aukštųjų mokyklų studentams teikiamas valstybės paskolas arba valstybės remiamas paskolas, kreditus būstui atnaujinti (modernizuoti), jeigu daugiabučio namo butų savininkai įgyvendino ar įgyvendina valstybės ir (ar) savivaldybės remiamą daugiabučio namo

atnaujinimo (modernizavimo) projektą, ir gautas (negražintas) paskolas nekilnojamajam turtui pirkti (statyti);

6) kitiems asmenims paskolintos (negražintos) piniginės lėšos ar jų dalis, jeigu jų bendra suma viršija 10 valstybės remiamų pajamų dydžių (vietoj 580 Eur).

Atsižvelgiant į ekonominės situacijos šalyje pokyčius, augant gyventojų pajamoms ir turto vertei, šiuo metu konkrečia pinigine išraiška įtvirtinta turto, įskaitomo skiriant piniginę socialinę paramą, vertė yra neproporcingai maža, nes dydžiai nebuvo keičiami nuo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įsigaliojimo (nuo 2004 metų), todėl turto rūšių vertės susiejamos su atitinkamu valstybės remiamų pajamų koeficientu, kuris nuosekliai yra indeksuojamas.

3.5. Tuo atveju, kai dėl piniginės socialinės paramos kreipiamasi pirmą kartą arba praėjus ne mažiau kaip 24 mėnesiams po paramos gavimo ir piniginę socialinę paramą 3 mėnesių laikotarpiu buvo teikiama viršijant turimo turto normatyvui, nustatyti, kad minėtu laikotarpiu turimą turtą ar jo dalį perleidus nuosavybėn kitam asmeniui, perleisto turto ar jo dalies vertė, skiriant piniginę socialinę paramą, nenustatoma.

Siūlomomis Įstatymo projekto nuostatomis siekiama, kad turto vertinimas atlieptų vykstančius pokyčius laike, šalies ekonominės raidos tendencijas ir užtikrintų piniginės socialinės paramos prieinamumą, sudarant sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis teisę į socialinę pašalpą įgytų apie 0,2 tūkst. asmenų, teisę į kompensacijas – apie 2 tūkst. asmenų.

4. Igyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 4, Įstatymo projektu siūloma:

4.1. Nustatyti, kad savivaldybėms piniginei socialinei paramai ir Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytai socialinei paramai finansuoti kiekvienais metais skiriama praėjusių trejų biudžetinių metų iki metų, kuriais nustatoma kitų biudžetinių metų lėšų suma, reikalinga užtikrinti šio įstatymo įgyvendinimą, nurodytai paramai teikti panaudotų lėšų (įskaitant lėšas, panaudotas socialinės apsaugos sritims, nustatytoms 4 straipsnio 5 dalyje, finansuoti) vidutinė metinė suma.

Pritarus Įstatymo projektu keičiamam piniginės socialinės paramos finansavimo modeliui, savivaldybėms bus užtikrinamas realus lėšų poreikis, reikalingas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymui įgyvendinti.

4.2. Siekiant piniginės socialinės paramos, socialinių paslaugų ir užimtumo priemonių kompleksškumo (teikiant paslaugas ir įgyvendinant priemones atsižvelgiant į individualius asmenų poreikius, jų motyvaciją, įsidarbinimą ribojančias aplinkybes ir galimybes integruotis į darbo rinką, kompleksškai sprendžiant asmenų užimtumo problemas), efektyvaus bei racionalaus finansinių išteklių panaudojimo tikslingai nukreipiant piniginei socialinei paramai ir Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytai socialinei paramai teikti nepanaudotas lėšas, nustatyti, kad piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotos savivaldybių biudžetų lėšos savivaldybės tarybos nustatyta tvarka gali būti naudojamos šioms socialinės apsaugos sritims finansuoti (vietoj 11 sričių): 1) šeimoje ir bendruomenėje teikiamai pagalbai vaikams, asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimoms plėtoti; 2) užimtumo didinimo programoms įgyvendinti; 3) socialinių paslaugų priemonėms finansuoti, jų infrastruktūrai modernizuoti ir plėtoti.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomam reguliavimui, piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotų lėšų perskirstymas bus efektyvesnis, užtikrinantis piniginės socialinės paramos, socialinių paslaugų ir užimtumo priemonių kompleksškumą teikiant individualizuotą pagalbą pažeidžiamoms gyventojų grupėms.

5. Igyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 5, Įstatymo projektu siūloma:

Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimo tikslų yra didinti darbingo amžiaus darbingam asmeniui motyvaciją integruotis į darbo rinką ir tai, kad dalyvavimas užimtumo didinimo programose ir individualizuotos pagalbos (atvejo vadyba) nedirbantiems piniginės socialinės paramos gavėjams teikimas turi didesnę poveikį jų įgalinimui (duomenys rodo, kad užimtumo didinimo programos veikia sėkmingai, tokios pagalbos poreikis auga – 2024 m. paslaugos teiktos apie 4,8 tūkst. asmenų, 2023 m. – apie 4,6 tūkst. asmenų), atsisakyti

visuomenei naudingos veiklos – panaikinti pareigą piniginę socialinę paramą gaunantiems gyventojams dalyvauti savivaldybės administracijos organizuojamoje visuomenei naudingoje veikloje.

Atsižvelgiant į tai, kad, įgyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 4, siekiant piniginės socialinės paramos, socialinių paslaugų, užimtumo priemonių kompleksiskumo bei efektyvaus ir racionalaus finansinių išteklių panaudojimo, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad piniginei socialinei paramai teikti nepanaudotos savivaldybių biudžetų lėšos gali būti perskirstomos užimtumo didinimo programoms įgyvendinti, savivaldybės galės užtikrinti didesnę užimtumo didinimo programų finansavimą (papildomai skirti lėšų) iš savivaldybių biudžetų išteklių ir piniginę socialinę paramą gaunančius nedirbančius asmenis aktyviau įtraukti į užimtumo didinimo programas, taip padedami atkurti socialinį jų savarankiškumą ir darbingumą, profesines kompetencijas ir įgalindami juos greičiau integruotis į darbo rinką.

Pritarus Įstatymo projektu siūlomam reguliavimui, piniginės socialinės paramos teikimas bus veiksmingesnis, didės gyventojų pasitikėjimas socialinės paramos sistema ir ilgainiui turės įtakos mažinant ilgalaikę priklausomybę nuo piniginės socialinės paramos (2024 m. vidutiniškai per mėnesį socialinę pašalpą gavo 64,3 tūkst. asmenų (iš jų ilgalaikių socialinės pašalpos gavėjų – 29,9 tūkst. asmenų), taip pat ir piniginės socialinės paramos nepaėmimo, turint teisę ją gauti, mastą (Lietuvos mokslo tarybos atliko reikminio tyrimo duomenimis, piniginės socialinės paramos nepaėmimo mastas šalyje gali siekti apie 49 proc.).

6. Įgyvendinant Įstatymo projekto uždavinį Nr. 6, Įstatymo projektu siūloma:

6.1. Siekiant sistemiškumo ir nuostatų suderinamumo, patikslinti bendrai gyvenančių asmenų sąvoką ir nustatyti, kad dirbantys (taip pat savarankiškai dirbantys) neįregistruavę santuokos (partnerystės) ir savo vaikų (įvaikių) neauginantys pilnamečiai vaikai (įvaikiai) iki 24 metų, kurie mokosi ar studijuoja, įskaitomi į bendrai gyvenančių asmenų sudėtį, jeigu per mėnesį jų gaunamos pajamos yra mažesnės kaip 1,1 valstybės remiamų pajamų dydžio.

Siekiant suderinamumo su Švietimo bei Mokslo ir studijų įstatymų nuostatomis, patikslinti, kad į bendrai gyvenančių asmenų sudėtį taip pat įskaitomi pilnamečiai asmenys iki 24 metų, kurie mokosi ar studijuoja, kai akademinės atostogos suteiktos dėl gimdymo arba atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą, atitinkamai patikslinant ir kitas nuostatas, susijusias su piniginės socialinės paramos skyrimu, kai asmeniui suteiktos akademinės atostogos dėl ligos, nėštumo ir gimdymo, ar atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą.

6.2. Siekiant tarpusavyje suderinti Civilinio kodekso nuostatas su Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatomis, patikslinti vieno gyvenančio asmens sąvoką, atsižvelgiant į tai, kad, įsigaliojus Civilinio kodekso pakeitimams, gyvenimas skyrium, jei sutuoktiniai neturi vaikų, gali būti tvirtinamas ir notarine tvarka.

6.3. Siekiant tarpusavyje suderinti Ligos ir motinystės socialinio draudimo nuostatas su Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatomis, išplėsti subjektų, kuriems gali būti taikoma viena iš sąlygų teisei į piniginę socialinę paramą, sąrašą ir nustatyti, kad ši nuostata taikytina ne tik vienam iš senelių, prižiūrinčiam vaiką iki 3 metų, bet ir buvusiam vienam iš vaiko tėvų nuolatinių globėjų (rūpintojų), kurio priežiūrai jam suteiktos vaiko priežiūros atostogos.

6.4. Atsižvelgiant į 2021 m. sausio 14 d. priimto Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 1, 2, 3, straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 5¹ straipsniu ir priedu įstatymą Nr. XIV-170, kuriuo nukentėjusių asmenų patirta žala įtraukiama į socialinės rizikos sąvoką, t. y. nukentėjusių nuo nusikalstamos veikos asmenų patirta žala priskiriama prie veiksmų ir aplinkybių, dėl kurių šeimos ar pavieniai asmenys patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį, patikslinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo sąvokoje „socialinė rizika“ pateiktą sąrašą veiksmų ir aplinkybių, dėl kurių asmenys patiria ar yra pavojus patirti jiems socialinę atskirtį.

Atsižvelgiant į tai, kad, vadovaujantis Švietimo įstatymo 2 straipsnio 23 dalimi, Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje, ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, privalomas ir valstybės garantuojamas ugdymas iki 16 metų pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programas, o, vadovaujantis minėto

įstatymo 7 straipsnio 2 dalimi, vaikams, patiriantiems socialinę riziką, skiriamas privalomas ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą švietimo, mokslo ir sporto ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka, minėtą sąrašą siūloma papildyti, nustatant, kad vaikų, kurių ugdymas pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programas privalomas, švietimo įstaigų lankymo neužtikrinimas taip pat laikytinas socialine rizika.

Siekiant suderinti Švietimo įstatymo ir Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatas, taip pat patikslinamos ir Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnyje nustatytos sąlygos, kurioms esant asmenys, auginantys vaikus, turi teisę į piniginę socialinę paramą.

6.5. Siekiant tarpusavyje suderinti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatas su Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatomis, patikslinti nuostatą, susijusią vaiko laikinąja globa tėvų, pakeičiant jos pavadinimą į vaiko laikinąją priežiūrą tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą prašymu.

6.6. Siekiant suderinamumo su Mokslo ir studijų įstatymu, tikslinamos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos, susijusios su studijų forma.

Be to, siekiant užtikrinti valstybės paramą ir nediskriminuoti asmenų, kurie siekia įgyti antrą kvalifikaciją, nustatyti, kad stipendija bei kita materialinė parama, teikiama profesinio mokymo įstaigų mokiniams, kurie mokosi pagal formaliojo profesinio mokymo programą – tiek pirmajai kvalifikacijai įgyti, tiek siekiantiems įgyti antrąją profesinę kvalifikaciją, taip pat stipendija, mokama rezidentūros studijų studentams, neįskaitoma į pajamas skiriant piniginę socialinę paramą.

6.7. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymas nustato ne tik vienkartinės netekto dalyvumo kompensacijos, bet periodinės netekto dalyvumo kompensacijos mokėjimą, patikslinti, kad periodinė netekto dalyvumo kompensacija, kaip ir vienkartinė netekto dalyvumo kompensacija, įskaitoma į gaunamas pajamas skiriant piniginę socialinę paramą.

6.8. 2025 m. birželio 26 d. priimtas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 6, 131, 16, 17, 18, 182, 19, 20, 21, 23, 27, 29, 34 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XV-343, kuriuo įtvirtinta nauja 17 straipsnio 1 dalies 55 punkto formuluotė, dėl pajamų, gautų teikiant paslaugas pagal žemės ūkio ir miškininkystės kvitus – nuo 2026 m. sausio 1 d. šiuo metu nustatytas 1750 Eur neapmokestinamųjų pajamų dydis keičiamas į 1/4 metinio neapmokestinamojo pajamų dydžio, nurodyto Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 1 punkte, per mokestinį laikotarpį neviršijančią pajamų sumą.

Siekiant teisės aktų suderinamumo, atitinkamai tikslinama Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punkto formuluotė, nustatant, kad į gaunamas pajamas, skiriant piniginę socialinę paramą, įskaitoma pajamų suma, gauta teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas pagal žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų kvitą, viršijanti 1/4 metinio neapmokestinamojo pajamų dydžio (vietoj 1750 Eur).

6.9. Siekiant suderinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatas su 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymu bei Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymu, patikslinti vartojamas sąvokas: „neįgalus“ pakeisti į sąvoką „asmuo su negalia“, „darbingumo lygis“ – į „dalyvumo lygis“, „slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų kompensacijos“ – į „individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacija“.

6.10. Įgyvendinant Direktyvos 2024/1275 9 straipsnio 4 dalį, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 8 dalyje nustatyta, jeigu daugiabučio namo butų savininkai įgyvendino ar įgyvendina valstybės ir (ar) savivaldybės remiamą daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektą, jų bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam daugiabučio namo buto savininkui, kurie turi teisę į būsto šildymo išlaidų kompensaciją atnaujinamame (modernizuojamame) bute pagal energijos ar kuro sąnaudų normatyvą būsto naudingajam plotui, bet ne didesniai už šiame įstatyme nustatytą būsto naudingojo ploto normatyvą, šildyti, šildymo ir nešildymo sezono metu Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka apmokamos jiems tenkančios kiekvieno mėnesio kredito ir palūkanų įmokos per kredito sutartyje nustatytą kredito grąžinimo laikotarpį. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma atlikti techninio

popūdžio pakeitimus – pakeisti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo priedą papildant įgyvendinamųjų Europos Sąjungos teisės aktų sąrašą Direktyva 2024/1275.

7. Atlikti atskirų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatų pakeitimus, kad piniginės socialinės paramos teisinis reguliavimas taptų aiškesnis ir taiklesnis:

7.1. Siekiant užtikrinti, kad turintys įsiskolinimų asmenys gautų būsto šildymo, geriamojo ir karšto vandens išlaidų kompensacijas nepriklausomai nuo sutarties su tiekėjais dėl skolos (-ų) apmokėjimo sudarymo momento, atsisakyti privalomos sąlygos, kad asmuo, turintis įsiskolinimų, jau kreipimosi dėl kompensacijų metu privalo būti sudaręs sutartį (-is) dėl skolos (-ų) apmokėjimo su tiekėjais – nustatyti pareigą pareiškėjui, kad, esant įsiskolinimams už būsto šildymą ir (ar) karštą vandenį, ir (ar) geriamąjį vandenį, asmuo ne vėliau kaip per mėnesį nuo prašymo-paraiškos dėl kompensacijų gavimo pateikimo dienos privalo sudaryti sutartį (sutartis) su tiekėjais dėl skolos (-ų) grąžinimo.

7.2. Atsižvelgiant į tai, kad piniginės socialinės paramos paskirtis yra užtikrinti valstybės paramą nepasiturintiems gyventojams, kurių darbo, socialinio draudimo ir kitos pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių, priežasčių yra nepakankamos, siekiant nediskriminuoti asmenų, atliekančių privalomąją pradinę karo tarnybą, dėl jų socialinės padėties, užtikrinant lygių galimybių principą, nustatyti, kad minėti asmenys turi teisę gauti piniginę socialinę paramą.

7.3. Patikslinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatytų pajamų, įskaitomų skiriant piniginę socialinę paramą, sąrašą:

7.3.1. ilgalaikio darbo išmoką ir išmokas iš Garantinio fondo, mokamas pagal Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymą, išskirti kaip atskiras pajamų rūšis (ilgalaikio darbo išmoka – ilgalaikio darbo pasibaigimo atveju suteikiama papildoma finansinė garantija atleistam darbuotojui, kuri išmokama nutraukiant darbo sutartį, o išmokos iš Garantinio fondo – kaip neišmokėto darbo užmokesčio kompensacija, kai darbdavys tampa nemokus);

7.3.2. papildyti pajamų sąrašą dalinio darbo išmoka, kuri mokama pagal Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymą. Vadovaujantis Darbo kodeksu, dalinis darbas yra iki pusės darbuotojo darbo laiko normos trumpesnis darbo laikas, kai dėl darbo laiko sutrumpinimo sumažėjęs darbo užmokestis darbuotojui kompensuojamas, išmokant dalinio darbo išmoką Nedarbo socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka. Dalinis darbas gali būti nustatomas, kai dėl svarbių ekonominių priežasčių, objektyviai esančių tam tikroje teritorijoje ar ūkinės veiklos sektoriuje ir pripažintų tokiomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės, darbdavys negali suteikti darbuotojams darbo ir yra grupės darbuotojų atleidimo iš darbo prielaidos (Darbo kodekso 63 straipsnis);

7.3.3. atsižvelgiant į tai, kad išeitinė išmoka, ilgalaikio darbo išmoka, išmoka iš Garantinio fondo ir dalinio darbo išmoka iš esmės pagal jų prigimtį tai su darbo santykiais susijusios pajamos, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad, apskaičiuojant vidutinės mėnesio pajamas, šioms išmokoms taip pat taikoma neįskaitytina pajamų dalis (analogiškai kaip ir su darbo santykiais susijusioms pajamoms, pajamoms iš individualios veiklos ir nedarbo socialinio draudimo išmokai) – priklausomai nuo šeimos sudėties ir vaikų skaičiaus – nuo 20 iki 40 procentų;

7.3.4. atsižvelgiant į tai, kad išeitinės išmokos, mokamos ne tik nutraukus darbo sutartį, ar atleidus iš pareigų valstybės tarnautoją, bet ir atleidus valstybės pareigūną, patikslinti formuluotę nurodant, kad, skiriant piniginę socialinę paramą, į pajamas įskaitomos išeitinės išmokos, išmokamos nutraukus darbo sutartį arba pasibaigus darbo santykiams prilygintiems teisiniams santykiams.

7.4. Patikslinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 2 dalies nuostatą, kuria savivaldybės administracijai suteikti teisė (diskrecija) dėl kompensacijų (ne)skyrimo asmenims, kurie deklaruoja gyvenamąją vietą būste arba jį išsinuomoja, bet jame faktiškai negyvena arba kartu su jais būste nuolat faktiškai gyvena asmuo (-ys), kuris (-ie) nėra deklaravęs (-ę) gyvenamosios vietos būste arba jo nesinuomoja. Siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai viename būste gyvenamąją vietą yra deklaravę ir (arba) būstą nuomojasi bendrai gyvenantys asmenys ir vienas gyvenantis asmuo ir (arba) dvi ar daugiau bendrai gyvenančių asmenų

grupių, ir (arba) du ar daugiau vienu gyvenančių asmenų, tačiau viena iš bendrai gyvenančių asmenų grupių ir (arba) vienas iš vienu gyvenančių asmenų jame faktiškai negyvena, savivaldybės administracija, teikdama piniginę socialinę paramą, turi teisę (diskreciją) kompensacijas teikti tik gyvenamąją vietą būste deklaravusiems ir (arba) jį nuomojantiems ir faktiškai tame būste gyvenantiems bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui ir (arba) bendrai gyvenančių asmenų grupėms, ir (arba) vieniems gyvenantiems asmenims.

7.5. Patikslinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 3 dalies nuostatas, kuriomis savivaldybės administracijai suteikta teisė teikti piniginę socialinę paramą išimties tvarka:

7.5.1. sudaryti sąlygas gauti socialinę pašalpą bendrai gyvenantiems asmenims atskirai, kai Civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka nagrinėjamas prašymas dėl santuokos (partnerystės) nutraukimo ar sutuoktinių gyvenimo skyrium, taip pat privalomosios mediacijos laikotarpiu. Šiuo metu savivaldybės administracija, patikrinusi gyvenimo sąlygas ir surašius buitį ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą, turi teisę savivaldybės tarybos nustatyta tvarka skirti socialinę pašalpą išimties tvarka bendrai gyvenantiems asmenims atskirai (į bendrai gyvenančių asmenų sudėtį neįtraukiant kito sutuoktinio) tik tuo atveju, kai santuokos nutraukimo bylos nagrinėjimo metu yra ginčas;

7.5.2. sudaryti sąlygas skirti socialinę pašalpą, kai pajamos viršija nustatytą pajamų ribą, atsisakant nustatyto reikalavimo atitikti kitas papildomas sąlygas. Šiuo metu socialinė pašalpa viršijant pajamoms gali būti skiriama, jei nuosavybės teise turimo turto vertė neviršija turto vertės normatyvo ir asmenys atitinka bent vieną iš sąlygų, kurioms esant turi teisę į piniginę socialinę paramą. Toks reikalavimas riboja savivaldybių galimybes išimties tvarka teikti šią paramą tiems gyventojams, kuriems nuosavybės teise turimo turto vertė viršija turto vertės normatyvą ir (ar) asmenys neatitinka sąlygų, tačiau ši parama jiems reikalinga;

7.5.3. siekiant suteikti didesnę savarankiškumą savivaldybėms (neriboti savivaldybių sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo laisvės) atsisakyti nuostatos, kad piniginė socialinė parama gali būti teikiama tik patikrinus bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas ir surašius buitį ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą. Tai leis savivaldybėms greičiau priimti sprendimus dėl paramos skyrimo išimties tvarka ir taip užtikrinti greitesnę valstybės teikiamos paramos gavimą gyventojams dėl objektyvių priežasčių atsidūrusiems sunkioje materialinėje padėtyje.

7.6. atsižvelgiant į tai, kad nedirbantys neįregistruvę santuokos (partnerystės) ir savo vaikų neauginantys pilnamečiai vaikai iki 24 metų, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba studijuoja aukštojoje mokykloje (studentai), įskaitomi į bendrai gyvenančių asmenų sudėtį, patikslinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatas, kuriomis reglamentuojamos savivaldybių administracijų pareigos ir teisės teikiant piniginę socialinę paramą – sudaryti sąlygas skirti socialinę pašalpą ir tiems pilnamečiams vaikams, kurie mokosi pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba studijuoja aukštojoje mokykloje, bet ne ilgiau kaip iki 24 metų amžiaus (šiuo metu socialinė pašalpa skiriama tik vaikui (-ams), įskaitant pilnamečius vaikus, kai jie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą ir laikotarpiu nuo bendrojo ugdymo programos baigimo dienos iki tų pačių metų rugsėjo 1 d.).

7.7. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nustatyti, kad, savivaldybių administracijos, teikdamos piniginę socialinę paramą, kai savivaldybės administracija neturi galimybės savarankiškai atlikti buitį ir gyvenimo sąlygų patikrinimo, privalo, teikti tarnybinę pagalbą viena kitai dėl buitį ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akto surašymo, nes piniginės socialinės paramos teikimas, vadovaujantis bendradarbiavimo ir dalyvavimo principu, remiasi asmenų, kurie kreipiasi dėl piniginės socialinės paramos, bendruomenės, bendrojo naudojimo objektų valdytojų, nevyriausybinių organizacijų, savivaldybės, valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba.

7.8. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje atsisakyti reikalavimo užsieniečiams, kuriems pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems

gyventojams įstatymo 1 straipsnio 2 dalį šis įstatymas netaikomas, t. y. pinigine socialine parama neteikiama, atitikti bent vieną iš šio įstatymo sąlygų, kaip perteklinio ir ribojančio galimybę kitiems šeimos nariams, atitinkantiems sąlygas, gauti pinigine socialine paramą.

Priimto įstatymo įsigaliojimas

Įstatymo projektu teikiami siūlymai įsigaliotų 2026 m. sausio 1 d.

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu keičiami Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 14 ir 17 straipsniai (14 straipsnis – dėl absoliučiais dydžiais išreikštų turto, įskaitomo skiriant pinigine socialine paramą, rūšių verčių susiejimo su valstybės remiamomis pajamomis, 17 straipsnis – dėl šalpos negalios pensijos, mokamos vaikams (asmenims) su negalia neįskaitymo į gaunamas pajamas), reikės pripažinti netekusiu galios 2025 m. birželio 26 d. priimtą Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 14 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XV-351 (įsigaliojimo data – 2026 m. sausio 1 d.).

Priimto įstatymo taikymas

Siekiant užtikrinti sklandų pinigines socialines paramos mokėjimą, Įstatymo projekto 15 straipsnio 2–4 dalyse siūloma nustatyti priimtų įstatymo nuostatų taikymą apibrėžiančias nuostatas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Teigiamas priimto įstatymo poveikis aptartas šio aiškinamojo rašto 1 punkte.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto antikorpucinis vertinimas atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatomis, nes Įstatymo projektu numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, susijusius su pinigine socialine paramos nepasiturintiems gyventojams teikimu iš savivaldybių biudžetų ir (ar) valstybės biudžeto lėšų.

Atlikus Įstatymo projekto antikorpucinį vertinimą, korupcijos rizika nenustatyta.

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas įstatymas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymo projektu įgyvendinami:

1. Programos 137, 139 ir 140 punktai;
2. Plano 2.1.9 papunktyje nurodytas veiksmas;
3. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyta reforma „Garantuota minimalių pajamų apsauga“;
4. Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos 6.1 dalyje pateiktos rekomendacijos pinigines socialines paramos srityje.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymą, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, o Įstatymo projekto

sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projektu teikiami pasiūlymai dėl galiojančių sąvokų apibrėžčių keitimo, kurie bus suderinti su Valstybine lietuvių kalbos komisija iki Įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

Siekiant užtikrinti Lietuvos teisės aktų suderinamumą su Europos Sąjungos teisės aktais, Įstatymo projektu siūloma papildyti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo priedą Direktyva 2024/1275.

Direktyvos 2024/1275 9 straipsnio 4 dalies nuostatos, kurias įgyvendina Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, ir Įstatymo projektu į nacionalinę teisę perkeliama Direktyvos 2024/1275 35 straipsnio nuostatos nurodytos prie šio aiškinamojo rašto pridėtoje atitikties lentelėje, esančioje ir Lietuvos narystės ES informacinėje sistemoje (LINESIS).

Įstatymo projektas notifikuohtinas Europos Komisijai iki 2026 m. gegužės 29 d.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Pritarus Įstatymo projektu teikiamsi pasiūlymams, iki 2025 m. gruodžio 31 d.:

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras priimti:

1.1. įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. A1-183 „Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo“ pakeitimo“;

1.2. įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. sausio 25 d. įsakymo Nr. A1-35 „Dėl dokumentų, nustatytų Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme, formų patvirtinimo“ pakeitimo“;

1.3. įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gegužės 24 d. įsakymo Nr. A1-255 „Dėl telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Finansų ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras ir finansų ministras priimti įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2009 m. birželio 2 d. įsakymo Nr. A1-369/1K-174 „Dėl Nepasiturinčių gyventojų, kurie kreipėsi dėl piniginės socialinės paramos, turto vertės nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

3. Savivaldybių institucijos turės pakeisti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus (prireikus patikslinti piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašus, atsižvelgdamos į priimto įstatymo pakeitimus).

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis, preliminariais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, 2026 metų valstybės biudžete papildomai turėtų būti skirta apie 22 mln. Eur, iš jų:

1) dėl piniginės socialinės paramos gavimo sąlygų palengvinimo vienišiesiems tėvams, kai vaikui (-ams) nėra nustatyta tėvystė ir (ar) priteistas išlaikymas – apie 10 mln. eurų;

2) dėl šalpos pensijos, mokamos vaikams su negalia ir asmenims, kuriems netektas dalyvumo lygis pripažintas iki 24 metų, neįskaitymo į gaunamas pajamas skiriant piniginę paramą – apie 1,1 mln. Eur;

3) dėl reikalavimo dirbti nustatytą darbo laiko trukmę atsisakymo ir papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus tobulinimo – apie 9,5 mln. Eur;

4) dėl turto vertinimo kriterijų peržiūros – apie 1,4 mln. Eur;

Dėl piniginės socialinės paramos finansavimo koncepcijos keitimo papildomai savivaldybėms bus skiriama 40,4 mln. Eur iš 2026-2028 metų biudžeto projekte suplanuotų lėšų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymui įgyvendinti.

Piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams papildomai gautų apie 14,8 tūkst. asmenų.

Kitoms Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų lėšų iš savivaldybių biudžetų ir (ar) valstybės biudžeto nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą taip pat buvo įvertintos raštu gauti suinteresuotų valstybės institucijų (Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (dėl piniginės socialinės paramos skyrimo asmenims, atliekantiems privalomąją pradinę karo tarnybą), Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (dėl stipendijos, mokamos mokiniams, kurie mokosi pagal formaliojo profesinio mokymo programą, neįskaitymo į gaunamas pajamas skiriant piniginę socialinę paramą), Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (dėl pajamų, gautų teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas pagal žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų kvitą, tikslinimo) bei savivaldybių administracijų, atsakingų už Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimą praktikoje, pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai yra „piniginė socialinė parama“, „normatyvas“, „turtas“, „negalia“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Būtina skelbti anglų ir rusų kalbomis.